

ΤΟΣΑ ΧΡΟΝΙΑ ΠΙΣΩ

Ἡ μετάφραση τῆς Ὁρέστειας καὶ τῆς Ἀντιγόνης ἔδωκε ἀφορμὴν σὲ διάφορους καλαμαράδες νὰ φυτρώσουν ἐκεῖ ποῦ δὲν ἐσπάρθησαν. Θέλω νὰ εἰπῶ στὸ γλωσσικό μας ζήτημα. Ἀφοῦ μὲ τίς σοβαρὲς γνώμες τους καὶ τὴ φρόνιμη στάση τους σὲ τόσα ἄλλα ζητήματα ἐθνικά, κοινωνικά, πολιτικά, ἐπιστημονικά καὶ καλλιτεχνικά ἔφεραν τὸ ἔθνος στὴν περιωπὴ ποῦ τὸ βλέπουμε, ἦταν καιρὸς ἀλήθεια νὰ προσηλωθοῦν καὶ στὸ γλωσσικό. Τὶ διάβολο ! Ὁ κ. δεῖνα ποῦ ἔμεινε τοσοῦτης ἀπὸ τὴ μελέτη τῶν ἀρχαίων συγγραφέων· ὁ κ. τᾶδε ποῦ κοντεύει νὰ κατκινήσῃ τσῖρος, προσπαθῶντας νυχτόημερα νὰ μεταφέρῃ τὸ ἀρχαῖο κάλλος στὰ φοβερά δράματά του καὶ ἡ ἄλλη σεμνὴ συντροφιά, τόσο ποτισμένη μὲ τὴν προγονικὴ αἰσθητικὴ, πῶς ἦταν δυνατὸν ν' ἀφήσουν τὸ ἔθνος στὸ γλωσσικὸ γκρεμὸ ποῦ τὸ σπρώχνουν οἱ διάφοροι Ψυχάρηδες; Θὰ ἦταν προδοσίκα !

Ἐγὼ—νὰ σᾶς εἰπῶ—δὲν ἀγαναχτῶ καθόλου γι' αὐτὴν τὴν ἀνάμιξη. Οὔτε ἀγαναχτῶ οὔτε ἀνησυχῶ. Τὸ ἐναντίον μάλιστα· παίρνω θάρρος. Ἐξέρουμε καλὰ—διάβολε ! μεταξὺ τους ζοῦμε—πῶς αὐτοὶ οἱ κύριοι δὲν ἐνακατεύονται παρὰ σὲ ζητήματα ποῦ κινοῦν τὴν προσοχὴ τοῦ κοσμάκη. Ἀρα καὶ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα ἔφυγε ἀπὸ τίς βιβλιοθήκες καὶ τὰ γραφεῖα τῶν λογίων ποῦ ἦταν χωμένο αἰῶνες τώρα. Ἐφυγε, βγήκε στὸν ἥλιο, στὴν ὄψη καὶ τὴν κρίση τοῦ καθενός. Στὴν κρίση του καὶ τὴ διάκρισή του. Συζητεῖται. Αὐτὸ ἠθέλαμε κ' ἔμελλε. Γιατὶ αὐτὸ προμηνᾷ τὴ νίκη. Καὶ ἂν γράφω σήμερα ἐδῶ, τὸ κάνω ὅχι γιὰ ν' ἀντιλογίσω στίς ἐφημερίδες παρὰ στὴ γνώμη μερικῶν φίλων μου. Μάλιστα ἓνας καὶ τὴν ἔγραψε προχτὲ Ἐγραψε δηλαδή πῶς οἱ δύο αὐτὲς μεταφράσεις ἔβλαψαν ἀντὶ νὰ ὠρελῇσουν τὸ ζήτημα. Ἐφεραν, λέει, τὴ Δημοτικὴ εἰκοσιπέντε χρόνις πίσω. Γιατὶ πίσω κι' ὅχι ἐμπρὸς αὐτὸ δὲν μπορῶ νὰ καταλάβω. Ἐγὼ ἓνα βλέπω κ' ἓνα καταλαβαίνω. Πῶς καὶ οἱ δύο μεταφραστές μιὰ ποῦ σκέφτηκαν νὰ δώσουν σημερινὴ μορφή στ' ἀρχαῖα ἀριστουργήματα, ἔδωκαν κλωτσιὰ στὴν καθρεῖουσα—λάκτισμα ποῦ θὰ πῇ—ὅπως θὰ κλωτσοῦν καὶ τὰ παλιὰ τους ποδήματα. Καὶ γιὰ νὰ τὸ κάμουν σημαίνει πῶς δὲν τοὺς ἐχρησίμευε. Τώρα πῶς ὁ ἓνας ἐδείλιασε στὴν κατακραυγὴ καὶ ἄρχισε νὰ ζητῇ συμβιβασμούς καὶ ὁ ἄλλος δὲν ἐπέμεινε στίς παραστάσεις του, περιφρονώντας τίς ἀποδοκιμασίες τοῦ ὄχλου, αὐτὸ εἶνε ζήτημα χαρακτῆρος καὶ δὲν ἀποβλέπει καθόλου τὴ Δημοτικὴ. Καθὼς δὲν τὴν ἀποβλέπει τὸ ὅτι ἐφάνηκαν καὶ οἱ δύο τους ἀνίκανοι νὰ τῆς δώσουν τὴν τελειωτικὴ μορφή.

Τὴ δημοτικὴ ὡς ιδέα δὲν τὴν ἀντιπροσωπεύει ὁ κ. Σωτηριάδης οὔτε ὁ κ. Χρηστομάνος μὲ τίς μεταφράσεις τους. Καθὼς δὲν τὴν ἀντιπροσωπεύουν καὶ οἱ τόσοι ἄλλοι ὁπαδοί της, ἀπὸ τὸν κ. Ψυχάρη ὡς τὸν τελευταῖο ἀρχάριο. Ἐγὼ

τουλάχιστον ὁμολογῶ, χωρὶς καμμιὰ στενοχώρια πῶς τόσα χρόνια ποῦ τὴν ἀκολουθῶ, λάτρης της ταπεινός, δὲν κάνω ἄλλο παρὰ πειράματα μὲ τὰ ἔργα μου. Τὸ ἴδιο πιστεύω νὰ κάνουν καὶ οἱ ἄλλοι. Σὲ τοῦτο ὅμως δὲν βρήσκω νὰ φταίῃ ἡ δημοτικὴ παρὰ ἡμεῖς: ἡ καλκισθησὶα μας, ἡ τεχνοτροπία μας, ἡ ἀντιληψὴ μας, ἡ μάθησὴ μας. Καὶ γιὰ τοῦτο δὲ χάνουμε τὸ θάρρος μας. Τ' εἶμαστ' ἡμεῖς; Μαθουσάλληδες; "Οχι· αὐριο θὰ φύγουμε καὶ θὰ ἔρθουν ἄλλοι νὰ πάρουν τὴ θέση μας. Καὶ βέβαια ἐκεῖνοι θὰ εἶνε καλῆτεροί μας σὲ ὅλα. Μπορεῖ νὰ εἶνε ἴσοι μας στὸν ἐνθουσιασμό καὶ στὴν πίστη. Θὰ εἶνε ὅμως πολὺ καλῆτεροι, γιὰτὶ δὲ θὰ ἔχουν στὰ μάτια τους τὴν πάννα ποῦ ἔδωκε σ' ἐμᾶς σχολαστικὸ καὶ γεμᾶτο ἀπὸ πρόληψες παρελθόν. Φτάνει ποῦ ἡ ιδέα τῆς δημοτικῆς θεμελιώνεται στὴ φύση καὶ τὴν ἀλήθειαν. Μπορεῖ ποτε ἡ ἀλήθεια νὰ μὴν καρποφορήσῃ; Ἀδύνατον. Πιθανόν νὰ ταφῇ γιὰ κάμποσον καιρὸ· πιθανόν νὰ περασπραττήσῃ, νὰ τιληχθῇ ἀπὸ μερικὰ ψέμματα καὶ νὰ φανῇ ἀσχημὴ· μὰ στὸ τέλος θὰ πεταχθῇ στὸν ἥλιο καὶ θὰ θριαμβέψῃ. Εἶνε στὴ φύση τοῦ ἀνθρώπου νὰ τὴν ἀποδιώχῃ τὴν ἀλήθειαν. Μὰ καὶ στὴ φύση τῆς ἀλήτειας εἶνε νὰ ξεπετιέται πεισματικὰ μπροστὰ του καὶ νὰ τοῦ γαργαλίζῃ τὴ μύτη. Καὶ τότε αὐτὴ διάβωλε!»

Ὡτὲ διάβωλε! φταρνίζονται τῶρα μὲ περίσσια ἐκπληξὴ καὶ οἱ δικοὶ μας πατριῶτες. Καὶ βρίζουν τὸν κ. Ψηχάρη ποῦ ἤρθε νὰ χαλάσῃ τὸ χουζοῦρι τους. Καλὰ καθόμαστε, βρε ἀδερφέ, μὲ τὴν καθαρύουσα. "Εφτανε νὰ πιάσῃς τὴν πέννα καὶ ἔγραφες ὅ,τι ἤθελες. "Ο καμβὰς στρωμένος· ψεύτικος ὁ καμβὰς, ψεύτικοι καὶ ἡμεῖς,

Βέβαια τιμὴ του ποῦ ἤρθε. Μὰ καὶ ἂν δὲν ἐρχότανε αὐτός, νὰ εἶνε βέβαιοι πῶς κάποιοι ἄλλοι θὰ ἐρχόταν. Καιρὸς πιά. Δὲν ἤμποροῦσε νὰ μείνῃ γιὰ πολὺ ἀκόμῃ ἔθνος ὁλάνερο, ἀλυσσοδεμένο στὸ παλοῦσι τῆς δασκαλωσύνης. Ἀλλοιῶς νὰ αἰσθάνεται, νὰ σκέπτεται, νὰ μιλῇ καὶ ἄλλοιῶς νὰ γράφῃ. Νὰ ζῇ τὴ σύγχρονον ζωὴ καὶ νὰ πηγαίνει πίσω χιλιάδες χρόνια. Νὰ σβύσῃ τὴ συνέχεια τῆς ἐθνικῆς τοῦ ζωῆς γιὰτὶ ἔτυχε νὰ μὴ θαμπώνῃ τὸ μάτι τῶν δασκάλων. Νὰ ξεχάσῃ τὴν Ἀγία Σοφίαν καὶ νὰ βλέπῃ τὸν Περθενώνα. Αὐτὸ θὰ τὸ ἔφερνε ἀφσυχτα στὸ θάνατο. Μὰ ἓνα ἔθνος ποῦ ἔχυνε τὸ αἷμά του στὰ 21 γιὰ ν' ἀναστηθῇ, δὲν ἤμποροῦσε νὰ τὸ πεθάνουν σκουριασμένες ιδέες. Τῶρα πῶς ὁ φανατισμὸς τοῦ κ. Ψυχάρη ἔφερε τὴν ἀντίδραση· πῶς ἐχύθηκε αἷμα στὰ Εὐαγγελικά· πῶς τῶρα πάλι μὲ τὴ μετὰφραση τοῦ ἀρχαίου τραγικοῦ ἔφριξεν ὁ πατριωτισμὸς τῶν μωροσόφων, μὴ σὰς φοβίζει τίποτα. Φυσικὸ ἦταν νὰ συμβοῦν ὅλα. Κάθε ἐπανάσταση πολιτικὴ, κοινωνικὴ εἴτε πνευματικὴ δὲν ἤμπορεῖ παρὰ νὰ ἔχῃ τὴν ἀντίδρασὴ τῆς. Εὐκόλα οἱ ἄνθρωποι δὲν ἀφίνουν τίς συνήθειές τους. Αἱγοὶ εἰν' ἐκεῖνοι ποῦ φέρνουν τοὺς νεωτερισμούς. Οἱ πολλοὶ ἀκολουθοῦν κατόπιν στανικὰ, βρίζοντας πάντα καὶ συχνὰ λιθοβολώντας τοὺς πρωτεργάτες. Κυττάξετε μόνον τὸ ἀποτέλεσμα· καὶ αὐτὸ εἶνε ὁ τελικὸς θρίαμβος. Θρίαμβος ὅχι μόνον τῆς γλώσσας

σας ἀλλὰ τοῦ ἔθνους μας, ἀφοῦ εἶνε γέννημά του καὶ θρέμμα του. Γιατὶ λέτε πῶς θὰ σταματήσῃ; πῶς θὰ πάρῃ τόσα χρόνια πίσω; Μήπως γιατί δημοσιογράφοι καὶ γλωσσολόγοι πέρνουν στὰ σοβαρὰ τὰ δημοψηφίσματα τῆς Ἀκροπόλεως» καὶ τὸ σημερινὴ κατακραυγὴ καὶ γράφουν πῶς «ὁ λαὸς ἀπεφάνθη.» Ποιὸς λαός; Μήπως ὁ ἀληθινὸς ἐλληνικὸς λαός, ὁ κάτοικος τῶν κάμπων καὶ τῶν βουνῶν τῆς Ἑλλάδας; Ὁχι βέβαια. Αὐτὸς ἀπὸ αἰῶνες καλλιιεργεῖ τὴ γλῶσσα του σύμφωνα μὲ τὸ φυσικὸ του αἶσθημα καὶ αὐτὸς εἶνε ἡ ἀστέρευτη πηγὴ μας. Μόνοι τους ἐβγαλαν τὴν καταδικαστικὴν ἀπόφαση, μόνοι τους αὐτοὶ, ποῦ μὲ τὸ ψεύτικόν τους ἰδίωμα ἔμειναν μίλια μακριὰ ἀπὸ τὸ λαὸ καὶ οὔτε τὸ αἶσθημά του οὔτε τὴν ψυχὴν του ἐγνώρισαν. Μὰ τί σημαίνει κι' ἂν τὸ γράφουν· τί σημασία ἔχει κι' ἂν τὸ πιστεύουν. Ἔτσι, κάπου διάβασα πῶς οἱ ἀγάδες τῆς Τροπολιτοῦς ἔπερναν γιὰ παλαδὸ ἐκεῖνον ποῦ τοὺς ἔλεγε μιὰ βδομάδα πρὶν, πῶς θὰ σηκωθοῦν οἱ ραγιαδες τους. Ὅμως οἱ ραγιαδες σηκώθηκαν, ἐπάλαψαν, ἔκαμαν ἐκσίλειο. Ἔτσι καὶ ἡ δημοτικὴ σηκώθηκε, θὰ νικήσῃ ἀργὰ-γρήγορα καὶ θὰ κάμῃ μεγάλο καὶ δυνατό τὸ βχσίλειο ποῦ ἔκαμαν ἐκεῖνοι. Ἀλλοιῶς δὲ γίνεται. Νὰ τὸ χιονόβολο ποῦ κατεβαίνει τράνδ καὶ φοβερὸ ἀπὸ τὸν Πικρνασσό μης. Ροβολᾷ καὶ σαρώνει ὅ,τι βρῇ στὸ δρόμο του· τὰ σαράβαλα χτίρια καὶ τὰ ριζιμιά λιθάρια. Κι' ἔλο μεγαλώνει στὸ δρόμο του. Ἐκεῖ ψηλὰ ἦταν ἓνα ψίχουλο· τώρα ἔγινε κάστρο· αὔριο θὰ καταντήσῃ βουνὸ καὶ ὄρος. Οἱ ἀστοχαστοὶ βλέπουν καὶ τρομάζουν τὴν ὁρμὴν καὶ τὸν ὄγκο του. Μὰ ὁ στοχαστικὸς γεωργός, καθισμένος στὸ παραγῶνι του, βλέπει τὸ σταθμὸν του στὸν κάμπο καὶ χαίρεται. Αὔριο, λέει, ὁ ἥλιος θὰ λυώσῃ τὸ χιονόβολο, νερὰ καθάρια κι' ὀλόκρυα θὰ ξεδιψάσουν τὸ χῶμα, τὰ χωράφια θ' ἀναδώσουν μεστὰ γεννήματα καὶ μ' ἐκεῖνα θὰ χτιστοῦν ἄλλα ριζοθεμέλιωτα παλάτια. Αὐτὸ εἶνε τὸ μέλλον τῆς δημοτικῆς μας γλώσσας. Ὁχι δὲν πισωδρομεῖ, ὅχι δὲ σταματᾷ παρὰ μπροστά, ὅλο μπροστὰ πηγαίνει καὶ ἀκολουθεῖτε τὴν.

Α ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ